

The relevance of this research lies in the need to improve the quality of architectural education, a limited number of achievements in addressing such education, and unconditional demand for highly competitive architecture professionals in Ukraine.

The purpose of the article is to describe the process of implementing pedagogical conditions necessary to shape the artistic and professional standards of future architects during the higher education process. Based on analysis of philosophical, psychological, and educational literature, the artistic and professional standards of future architects are considered as a specific component of the overall professional architectural standards, characterizing aesthetic norms and artistic values which guide the creation of their projects and which they must master in preparation for this type of work.

The study identifies and substantiates pedagogical conditions which form artistic and professional standards of future architects in higher education training (professional orientation of specialized artistic training of future architects, integration of concepts and objectives of career-oriented architectural and specialized artistic disciplines in architect training, incremental implementation of students' practice-oriented graphic skills in architectural project development).

The results yielded by this research led to the conclusion that introduction of our pedagogical conditions for shaping the artistic and professional standards of future architects resulted in an improvement in the level of their artistic and professional standards.

The results of the experimental work led to the conclusion that increase in the level of formation of artistic and professional culture of future architects was due to implementation of the developed world and pedagogical conditions of formation of artistic and professional culture of future architects.

ЕМПАТІЯ ВЧИТЕЛЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-КРЕАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ

УДК: 159.9+37.015.3+159.942.5+37.011.31+37.036

Михайлова О.Л.

У статті розглядається поняття емпатії вчителя та проблема її впливу на розвиток інтелектуально-креативних здібностей учнів. Оговорюються питання керування учнівським колективом в умовах нестабільного емоційного стану сучасності, а також визначається позитивні та негативні особливості емпатії вчителя.

Ключові слова: емпатія, вчитель, інтелект, креативність.

В статье рассматривается понятие эмпатии учителя и проблема ее влияния на развитие интеллектуально-креативных способностей учеников. Оговаривается вопрос управления ученическим коллективом в условиях нестабильного эмоционального состояния современности, а так же определяются положительные и негативные особенности эмпатии учителя.

Ключевые слова: эмпатия, учитель, интеллект, креативность.

This article provides on using an empathy abilities in the teachers' work for high-qualitative development of intellectually-creative abilities of pupils. The article discusses visions of today emotion instability in the

society, including the relevant problem of the quality general education of the modern person. The author finds it necessary to use empathy abilities of teachers for excellent work of the school collective and activation the intellectually-creative potential of pupils.

Key words: empathy, teacher, intelligence, creativity.

Постановка проблеми у загальному вигляді полягає у тому, що на даному етапі розвитку суспільства та з урахуванням того, наскільки вільним став доступ до інформаційних ресурсів, провідним у навчально-виховному процесі стає не безпосереднє надання всіх можливих знань, які особистість має змогу отримати у рамках шкільної програми, а розвиток в учнів уміння навчатися самостійно, формулювати нові поняття, ставити перед собою нові завдання, а також доводити судження. Для сучасного вчителя важливо викликати інтерес учнів до самоосвітніх процесів та налаштувати їх на розширення знань.

У той же час, сучасний світ є емоційно-неусталеним, а діти та підлітки ще не вміють контролювати та повністю усвідомлювати впливи зовнішнього середовища на свій стан та почуття. Нестабільне в емоційному відношенні середовище, зазвичай, є негативним для навчально-виховної діяльності. В той же час, позитивний емоційний стан покращує взаєморозуміння між учителем та учнями і сприяє побудові демократичних відносин у рамках навчально-виховного процесу.

Відтак, для вчителя важливим є розуміння емоційного стану учнів та вміння впливати на зміни у ньому для досягнення позитивних результатів у процесі своєї професійної діяльності.

Діти та підлітки намагаються знайти «своє» місце у соціумі, тобто в класному та шкільному колективі. Вчителі не так часто звертають увагу на відношення між учнями, що призводить до появи несприятливого емоційного стану та впливає на існування учня в рамках навчально-виховного колективу, ускладнює його, а також сприяє виникненню негативного відношення до всього процесу навчання, а це знижує увагу на уроках і впливає на якість перебігу навчально-виховного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми свідчить про те, що необхідність розуміння вчителем емоційного стану учнів та проблеми формування особистості учня в умовах сьогоденішнього нестабільного середовища, дійсно стала важливим фактором у рамках сучасної педагогіки. Такими дослідженнями в останні роки займалися чимало науковців, у тому числі О.В.Тютяєва, Н.П.Ансімов, Г.М. Свідерська, Т.В. Матвійчик та ін.

У зв'язку з тим, що вчитель має сприймати емоційний стан учнів у навчально-виховному процесі, важливим для нього є усвідомлювати і власний стан та вміти не тільки розуміти емоції інших, але й скеровувати їх у потрібне русло. Відтак, особистісними якостями, що є важливими для вчителя, є як емпатія, так і соціальна відповідність за власні дії [3].

Вибір педагогічної професії особистістю вже відмічає значне її зацікавлення в інших людях, їх намаганнях та емоційних станах. Відтак, вже на початковому рівні будь-який вчитель потрібен мати бажання співчувати іншій людині. Хоча подібне і не є показником наявності потрібних емпатійних яко-

стей, проте означає, що вчитель готовий до сприйняття нового досвіду у цьому відношенні [1].

Формування цілей статті (постановка завдання) полягає у визначенні важливості проявів емпатії вчителя, що тісно пов'язано зі створенням умов, які б сприяли розвитку інтелектуально-креативних здібностей учнів під час навчально-виховного процесу, оскільки креативні здібності у поєднанні з інтелектуальним розвитком є важливою складовою процесу реалізації творчого та професійного потенціалу особистості та її схильності до самоосвітньої діяльності, що, відтак, робить їх розвиток в учнів тією задачею, яку має вирішувати вчитель [9].

Вклад основного матеріалу дослідження почнемо з того, що поняття «емпатія» часто використовуються у різноманітних напрямках наукового знання. Визначення емпатії пов'язані з умінням однієї особистості розуміти емоційний стан іншої. Проаналізуємо декілька означень терміну «емпатія».

«Постигнення емоційного стану іншої людини у формі співпереживання, співчуття, вміння поставити себе на місце іншого» [5].

«Розуміння емоційного стану іншої людини і відповідне вираження свого розуміння цих почуттів» [8].

Ці означення є схожими, проте потрібно враховувати деталі у розгляді конкретних особливостей кожної наукової галузі та враховувати її контекст при вивченні емпатії.

В контексті педагогіки, зокрема, в аспекті навчально-виховного процесу необхідно в першу чергу, зосередити свою увагу на проблемі сприйняття емпатії як вродженої якості або як отриманого з досвідом уміння. Зазвичай, дослідники цього питання вважають, як було відмічено ще Т.П.Гавриловою, що емпатія може бути посилена, проте не може бути «створена» в особистості без відповідних схильностей.

Інші дослідники мають менш категоричний погляд на цю проблему та виділяють різні типи розвитку емпатійних якостей особистості, виокремлюючи з поміж них такі, які можуть включати як природжені якості, так і розвинені комунікативні навички [4].

У той же час зрозуміло, що не всі людські індивіди мають здатність взагалі отримувати емпатійні вміння через особливості їх сприйняття світу та характеристики соціального реагування. Водночас, слід зазначити, що подібні індивіди, найвірніше за все, не оберуть педагогічну сферу діяльності, тому що вона буде «далека» від їх сфери інтересів та бажаних напрямів професійного становлення.

Відмітимо також, що кожна особистість з самого дитинства відокремлює емоційний стан інших від власного, вчиться відстежувати його прояви та характерні особливості, а потім переносити набуті знання на емоції інших людей та сприймати їх відповідно. В процесі подальшого існування в умовах соціуму особистість також отримує знання та навички, щодо реагування на емоційні стани інших [6].

Проте таке «життєве» вміння в більшій мірі є інтуїтивним, а ніж викликаним дійсним аналізом ситуації та способів реагування на неї. У той же час, це дуже важливо в педагогічній діяльності, тому що вчитель має розуміти причини свого емоційного реагування в залежності від поведінки учнів.

Учитель зацікавлений у тому, щоб учень отримав нові знання, уміння та навички, а для цього йому і учням необхідно знаходитися у комфортній з психологічної точки зору обстановці. Таким чином, емпатія вчителя вирішує те, наскільки успішним буде навчальний процес.

Одночасно з цим, вчитель не має зосереджуватися лише на одному учневі, тому що він, в першу чергу, працює з учнівським колективом. У той же час, як відмічали ще А.К. Дусавицький та В.В. Репкін, коли клас є сформованим колективом, учні можуть урегульовувати міжособистісні суперечності без значного емоційного напруження та постійної участі сторонніх осіб. Відтак, в цьому випадку стає можливим досягнення додаткових навчально-виховних цілей, спрямованих на розвиток учнівського самоуправління, виконання творчих завдань та завдань підвищеної складності тощо. Відтак, розвиток інтелектуально-креативних здібностей учнів в умовах сформованого учнівського колективу стає більш успішним.

Потрібно відмітити, що вчитель впливає на формування учнівського колективу, використовуючи при цьому, в першу чергу, власні емпатійні якості [1].

Відтак, постає питання «Чи завжди чим вище емпатія, тим краще для навчального процесу?». Це твердження не зовсім відображає дійсність. Особливість емпатії виражається у тому, що при високому її рівні особистість відчуває переживання іншого з такою ж силою, як власні, також не завжди може чітко відокремити власні та не власні емоції, а, отже, стає неспроможною об'єктивно оцінювати педагогічні ситуації і знаходити доцільні підходи для їх розв'язання [2], [7].

Вчитель, який має сприймати та скеровувати емоційний стан цілого класу, маючи високий рівень прояву емпатії, не зможе виконувати свої безпосередні професійні обов'язки на бажаному рівні, тому що постійно знаходитиметься у емоційно-нестабільному стані. Відтак, він не буде спроможним скеровувати діяльність учнів таким чином, щоб найбільш повно реалізувати їх креативний та інтелектуальний потенціал. Таким чином, висока емпатія вчителя може стати на заваді розвитку інтелектуально-креативних здібностей учнів.

Висновки з даного дослідження можна зробити наступним чином: емпатія вчителя є важливим чинником у процесі розвитку інтелектуально-креативних здібностей учня, а також у всьому навчально-виховному процесі взагалі. Проте рівень емпатійної чуйності педагога не має бути занадто високим, тому що в такому разі корисний вплив не виражатиметься у достатній мірі.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку ми вбачаємо у визначенні рівня розвиненості емпатійних якостей, який би був оптимальним для позитивного впливу на навчально-виховний процес та розвиток інтелектуально-креативних здібностей учнів.

Література

1. Василюшина Т. В. Емпатія як фактор ефективності педагогічного спілкування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.07 "Педагогічна психологія" / Т.В. Василюшина; Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2000. – 20 с.

2. Василюк Ф.Е. Уровни построения переживания и методы психологической науки / Федор Ефимович Василюк // Вопросы психологии. – 1988. – № 5. – С. 27-37.

3. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект. Почему он может значить больше, чем IQ / Д. Гоулман. — М. : «Манн, Иванов и Фербер», 2013. — 560 с.

4. Иган Дж. Базисная эмпатия как коммуникативный навык // Журнал практической психологии и психоанализа. — 2001. — № 1. [Электронный ресурс]. — Режим доступа. — URL: <http://www.psyjournal.ru>

5. Кольчева З.И. Ноосферная педагогика как новая образовательная парадигма / З.И. Кольчева. — СПб: ИОВ РАО; Тобольск : ТГПИ им. Д.И. Менделеева, 2004. — 207 с.

6. Кузьмина Валентина Петровна Формирование эмпатии у младших школьников к сверстникам в зависимости от детско-родительских отношений в семье : дис. ... канд. пед. наук : 19.00.07 / Валентина Петровна. Кузьмина. — Н. Новгород, 1999. — 137 с.

7. Орлов А.Б., Хазанова М.А. Феномены эмпатии и конгруэнтности // Вопросы психологии. — 1993. — № 4. — С. 68-73.

8. Успенский В.Б., Чернавская А.П. Введение в психолого-педагогическую деятельность / В.Б. Успенский, А.П. Чернавская. — М. : «Владос» — 2003. — 151 с.

9. Хрящева Н.Ю. Креативность как фактор самореализации личности в изменчивом мире / Ніна Юріївна Хрящева // Психологические проблемы самореализации личности. СПб : изд. Санкт-Петербургского университета — 1998. — Вып. II — С. 171-175.

EMPATHY OF A TEACHER AND ITS IMPACT ON PUPILS' INTELLECTUAL AND CREATIVE ABILITIES DEVELOPMENT

Abstract. This article deals with using teachers' empathy abilities in his work to develop intellectual and creative abilities of pupils. The article discusses views of emotion instability in modern society, including the relevant problem of the quality of general education. The author finds it necessary to use empathy abilities of teachers for excellent work of the school collective and activation of the intellectually-creative potential of pupils.

The author noted that empathy has many different definitions, but he concretizes it like a range of emotional states, such as taking care for other people and willing to help them; besides in psychological and pedagogical sense empathy differs from sympathy, pity and emotional contagion.

The author defines empathy as an act of imagination and emotional development of intellectually-creative abilities. He explained the importance of this process at school and remarked emotional bonds of creativity and intelligence. It was also determined that teachers who apply empathy form healthy relationships and don't argue with their pupils.

The author proposed applying teachers' empathy for synthesis of psychology and pedagogy. The article focuses on providing some definitions of empathy and describes difference between psychological empathy and pedagogical empathy, suggests some ideas about usefulness of empathy in school life. Besides he considered various levels of empathy and gives definition of the concept "too high empathy".

Key words: empathy, teacher, intelligence, creativity.